

Poldersound: rugstreepadden en meerkikkers

Kwakende meerkikker. (Foto: Jelger Herder)

Roepende rugstreepad. (Foto: Jelger Herder)

Op warme avonden in het voorjaar zijn in veel Nederlandse polders ware concerten te horen. Rugstreepadden en meerkikker-mannetjes zingen in koor om hun vrouwelijke soortgenoten tot paring te verleiden. De kwakende meerkikkers klinken enigszins als snaterende eenden en zijn op basis van hun geluid te onderscheiden van de bastaardkikkers. De rugstreepadden produceren met hun enorme kwaakblaas een hard laag ratelend geluid. Hun serenades zijn al op grote afstand te horen, een uitgelezen mogelijkheid om deze soorten in beeld te brengen. Dit kan op de fiets of met de auto (wel de motor uitzetten tijdens het luisteren). Door van verschillende kanten te luisteren (driehoeksmetingen) is het mogelijk de koorlocaties in te schatten. Met een sterke zaklamp kunnen de dieren dan ook gezien worden. Vaak stoppen ze met roepen bij verstoring en houden ze zich stil. Zoek voor rugstreepadden de oeverzones af waar ze vaak net op de overgang van land naar water zitten. Wanneer je je zaklamp uitdoet beginnen ze vaak weer te roepen na enkele minuten, een oorverdovend geluid op korte afstand!

Op pad voor rugstreepad en meerkikker?

Wil je een bijdrage leveren aan het completeren van het verspreidingsbeeld van deze soorten? De beste periode om te luisteren is tussen de derde week van april en half juni. Neem een kijkje in de kaartmodule welke hokken er nog onderzocht moeten worden (www.ravon.nl/verspreidingsonderzoek). Vervolgens kun je van tevoren op GoogleMaps kijken waar mogelijke voortplantingswateren liggen en/of bij RAVON de historische gegevens opvragen om gericht op pad te gaan. Zie voor meer informatie ook de "Handleiding voor het Monitoren van Amfibieën in Nederland", waarin op pagina 23 uitgebreide informatie staat over zogenaamde luisterroutes. 6 mei 2017 gaan we in de omgeving van Leeuwarden op pad, zie activiteiten.

Juiste stadia bij amfibieën

Als coördinator NEM Meetnet Amfibieën en validator van het Telmee.nl en Waarneming.nl zie ik vaak dat bij waarnemingen verkeerde stadia worden gebruikt. In Schubben & Slijm nummer 28 heeft Ingo Janssen een stukje geschreven "Subadult of juveniel, een winter van verschil" dat over reptielen gaat. Bij amfibieën is er nog meer terminologie omdat er ook waterfasen zijn en de dieren een metamorfose doormaken. Welke stadia komen wanneer voor bij amfibieën?

Ei

Watersalamanders leggen één voor één hun eitjes in omgevouwen bladpunten van waterplanten. Soms worden andere materialen gebruikt zoals dode bladeren en in enkele gevallen kunnen eitjes los worden gevonden, vastgehecht aan substraat, blad of mos.

Kikkers leggen ook eieren, maar als klomp. Bij het doorgeven van een waarneming volstaat het om het aantal eiklommen in te vullen. Het schatten van afzonderlijke eitjes is niet nodig! Dat geldt ook voor padden die eisnoeren leggen.

Eistadium van kamsalamander, groene kikker en knoflookpad. (Foto's: Ben Geutkens)

Larve

Het larvaal stadium is het gespecialiseerde stadium in de ontwikkeling van een diersoort, dat na een gedaanteverwisseling (metamorfose) het uiterlijk van het volwassen dier krijgt. Dit is de fase na uitkomen van amfibie-eieren waarbij de jonge diertjes vrij zwemmen in het water. Larven van kikkers en padden blijven de eerste dagen na uitkomen aan het gelei van de eieren hangen. De kikkervisjes (of paddenvisjes) eten hier nog wat van. Als er goed gekeken wordt is te zien dat de larfjes uitwendige kieuwen hebben. Deze kieuwen worden snel beschermd met huid dat er over groeit. Nu beginnen de larven er als typische dikkopjes uit te zien.

Larvestadium van kamsalamander, groene kikker en knoflookpad. (Foto's: Ben Geutskens)

Salamanders hebben ook uitwendige kieuwen en dat blijft zo tot de gedaanteverwisseling. De kieuwen zijn goed zichtbaar als de larf in het water is. Bij een salamanderlarf op het droge (in je net of hand) zijn de kieuwen niet goed zichtbaar. En tijdens de metamorfose worden kieuwen steeds kleiner doordat de dieren ze resorberen. Toch worden vaak salamanderlarven doorgegeven als juveniel. Mogelijk komt dit doordat grote salamanderlarven een identieke lichaamsbouw en vorm hebben als de volwassen dieren. Gemakshalve kun je ervanuitgaan dat alle jonge salamandertjes in het water larven zijn. Een juveniel vind je dan op het droge.

In sommige amfibiegidsen wordt de term metamorf gebruikt. In feite is dat de laatste fase van de gedaanteverwisseling. Kleine kikkertjes met vier poten en een dikke staart zijn typische voorbeelden van metamorfs. Bij de invoerportalen is het niet mogelijk dit stadium onder deze term in te voeren. Kies dan voor het stadium larf, en eventueel in het opmerkingenveld metamorf plaatsen. Dat is bruikbare informatie voor de validator! Het is mogelijk dat larven kunnen overwinteren als larf.

Juveniel

Nadat een amfibie zijn gedaanteverwisseling heeft voltooid is het een juveniel geworden. Een juveniel is een onvolwassen dier vóór de eerste winterrust. Omdat ze geen kieuwen meer hebben zal je de jonge kikkers, padden en salamanders doorgaans op het land tegen komen.

Subadult

Dit stadium betreffen de jaren tussen het geboortjaar en het jaar waarin dieren geslachtsrijp worden. In het (vroeg)

voorjaar worden jonge - en dus kleine - dieren vaak als juveniel doorgegeven. Dat is niet correct en levert veel werk op voor validatoren om telkens, met uitleg, waarnemers te vragen het stadia aan te passen.

Subadult stadium van kamsalamander, bruine kikker en knoflookpad. (Foto's: Ben Geutskens)

Adult

Dit stadium staat voor volwassen dieren.

Afwijkingen: neotenie

Tot zover duidelijk. Maar watersalamanders maken het de beginnende waarnemer soms lastig. Het is mogelijk om (sub) adulte watersalamanders uit het water te scheppen met uitwendige kieuwen. Bij dit verschijnsel metamorfoserende larven niet maar zijn wel tot het formaat van een (sub)adult dier doorgegroeid. Dit fenomeen kan zo blijven waardoor neotene dieren geslachtsrijp worden (totale neotenie). Of het kan overgaan omdat de dieren alsnog metamorfoserende (partiële neotenie), kortweg uitgestelde metamorfose.

Edo Goverse

Neotenie bij kleine watersalamander. (Foto: Sergé Bogaerts)